

сеними для отримання відповідного рівня прибутку. Такими відносними показниками є прибутковість інвестицій, прибутковість акцій, прибутковість власного капіталу, рентабельність [7].

Отже, чітко налагоджений облік, постійне планування та аналіз діяльності є основою дієвого управління фінансовими результатами підприємства, що у свою чергу показують рівень ефективності функціонування суб'єкта господарювання.

Список використаних джерел: 1. Пипко В. А., Булавина Л. Н. Настольная книга бухгалтера и аудитора. 5-е изд., доп. Москва: Финансы и статистика, 2011. 592 с. 2. Вороніна О. О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами» / Харківський нац. екон. ун-т. Харків, 2009. 25 с. 3. Мочерний С. В. Політична економія: навч. посіб. Київ: Знання-Прес, 2002. 687 с. 4. Кондраков Н. П. Бухгалтерский учет: учебник. 4-е изд., доп. Москва: ИНФРА-М, 2002. 640 с. 5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: затв. наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013р. № 73 (зі змін. і доп.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. 6. Литвин Б. М., Стельмах М. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Хай-Тек Прес, 2008. 336 с. 7. Білик М. Д., Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для студ. екон. спец. Тернопіль: Лілея, 2006. 425 с.

УДК 657

Н. В. Гудзь, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування підприємницької діяльності

Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль, Україна

ПРОБЛЕМИ ПРОЗОРОСТІ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ

Ключові слова: звітність, прозорість, аудиторський звіт.

У 2014 році Україна підписала з Європейським Союзом угоду про асоціацію, відповідно до якої необхідно імплементувати у вітчизняне законодавство низку вимог, спрямованих на покращення інвестиційного клімату й умов співпраці з європейськими партнерами. Серед них і підвищення прозорості діяльності підприємств завдяки удосконаленню законодавства з питань бухгалтерського обліку, фінансової звітності й аудиту.

За даними дослідження, проведеного компанією «Price Waterhouse Coopers» (PWC) щодо економічних злочинів, у світі найбільшу частку займають такі злочини, як незаконне привласнення активів (69 %), шахрайство із закупівлями (29 %), хабарництво й корупція (27 %), кіберзлочинність (24 %). П'яте місце посідає злочини в системі бухгалтерського обліку, які становлять близько 22 % [1].

Найбільшим поширеним видом шахрайства в системі бухгалтерського обліку в Україні є фальсифікація фінансових результатів. При цьому такі дії переважно зорієнтовані на приховування реального фінансового стану справ підприємства від державних контролюючих органів: ухилення від сплати податків та зборів (понад 70 %), ухилення від кримінальної, адміністративної та майнової відповідальності за здійснення незаконної (тіньової) фінансової діяльності (20 %). До частих незаконних випадків також належить шахрайство із фінансовими ресурсами (10 %), що передбачає здійснення незаконної діяльності протягом всього облікового процесу або в певні його етапи: вуалювання операцій умисного переміщення активів, приховування нестач, неправильна оцінка необоротних засобів тощо.

Шахрайства у сфері обліку в Україні приводять до дестабілізації системи відтворення й перерозподілу фінансових ресурсів між економічними суб'єктами, зумовлюють проблеми в розвитку досконалого підприємництва в країні.

Вагомими складовими боротьби з корупцією, на думку Н. П. Михайлишин та Н. Г. Мельник, є прозорість бухгалтерського обліку на рівні суб'єкта господарювання, а також його транспарентність для зовнішніх користувачів. Здебільшого обов'язковість розкриття інформації про господарську діяльність через транспарентність облікової інформації, яка не становить комерційної таємниці, та її результати у формі публічної, відкритої звітності перешкоджають корупції та правопорушенням. Саме тому важливим є дотримання якісних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, які забезпечують єдині вимоги та чіткі правила розкриття інформації, а також високий рівень прозорості для зовнішніх користувачів [2].

Прозорість фінансової звітності необхідна для залучення в країну вільного іноземного капіталу, оскільки якісна і порівняльна звітна інформація є необхідною умовою підвищення інвестиційної привабливості компаній, сприяє зниженню підприємницьких ризиків і збільшення освоєння інвестиційних проектів.

Прозорість важлива на рівні держбюджету, але не менш важливо мати прозорість державних компаній, особливо таких, чіми послугами користуються практично всі громадяни країни. Однією з таких компаній є НАК «Нафтогаз України» – постачальник як видобутого в Україні газу, так і газу, закуповуваного за імпортними поставками.

«Нафтогаз» опублікував річні та квартальні фінансові звіти, які, однак, не підтверджені незалежною аудиторською компанією і які, таким чином, не відповідають вимогам міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [3].

Найбільша проблема полягає в тому, що ці звіти не містять Приміток або розшифрувань, які б розкривали суть наведених у звітах показників: без Приміток до статей звітності розміщення таких звітів виглядає як дія «для галочки». Більше того, у звітах наведені консолідовані дані без поділу на сегменти (транспортування газу магістральними газопроводами подано в купі з видобутком і дистрибуцією, а не окремо – як це зазвичай робиться в аудиторських звітах), тому аналізувати що-небудь у таких звітах дуже складно.

Формально звіти є, але насправді вони не є інформативними, не відповідають вимогам МСФЗ, а інформація не підтверджена незалежним аудитором. Не є достатньою також публікація тільки аудиторських звітів – за відсутності звітів про розвиток, діяльність правління та інших органів, інформації щодо запасів, статистики споживачів і т. ін. Більше того, аудиторський звіт, що являє собою підтвердження фінансової звітності, надається зазвичай до кінця І кварталу наступного року, тому компанії представляють квартальні поточні звіти, які вже за результатами року будуть підтверджувати незалежні аудитори. Квартальні звіти включають безліч даних про поточну діяльність компанії і складаються для ознайомлення акціонерів з поточною ситуацією в компанії. Проте, безумовно, найважливішими є річні звіти про діяльність. Для компаній, акції яких котируються на Американських біржах, вони мають відповідати спеціальним вимогам форми 20F.

У річному звіті компанії повинні міститись такі розділи:

1. Стратегічний звіт, який містить огляд ринку, інформацію про стратегію компанії, ключові індикатори діяльності, опис діяльності групи, доходи, витрати, ліквідність і джерела капіталу, технології видобутку та переробки, ціни на основні продукти, огляд групи тощо.

2. Огляд бізнесу – структура компанії, родовища, запаси вуглеводів, геологорозвідка і нові родовища, розвиток міжнародного бізнесу, конкурентоспроможність, захист навколишнього середовища й поновлювані джерела енергії, транспортування та зберігання продукції та т. ін.

3. Звіт про корпоративне управління окреслює підхід до бонусів директорів, ризики менеджменту, фактори ризику, корпоративне управління, правління, виконавча команда, огляд управління, робота правління та інших керуючих структур, протоколи зборів, огляд ключових рішень.

4. Фінансова звітність: незалежний аудиторський звіт, консолідована фінансова звітність, примітки до фінансової звітності, фінансова звітність дочірніх компаній; огляд доходів і витрат, заборгованостей і кредитів, фінансових активів, інвестицій, грошових потоків, позабалансові активи тощо.

5. Інформація для акціонерів: акціонерний капітал, лістинг та ціна акцій, дивідендна політика, оподаткування акцій, основні акціонери, емісії та викуп акцій тощо.

Як бачимо, компанії з видобутку нафти та газу надають різноманітну інформації для публічного ознайомлення, а аудиторський фінансовий звіт – тільки один із багатьох інших звітів, які дають змогу зрозуміти діяльність цих компаній і самостійно її проаналізувати.

Нині, українські компанії з наведеного у кращому разі надають фінансову звітність, яку складають не самі, а доручають аудиторським фірмам. Але одних аудиторських звітів теж недостатньо для розуміння економіки компанії – потрібні статистичні дані, звіти про діяльність правління, звіти щодо стратегії компанії, про дивідендну політику тощо.

Список використаних джерел: 1. Всесвітній огляд економічних злочинів. *Публікації аудиторської компанії PwC*. URL: <http://www.pwc.com/ua/uk/services/forensic/publications.jhtml>. 2. Мельник Н. Г., Михайлишин Н. П. Бухгалтерський облік у системі заходів боротьби з корупцією. *Глобальні та національ-*

ні проблеми обліку. 2017. Вип. 17. С. 844–848. 3. Річна фінансова звітність емітента. Публічне акціонерне товариство «Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України». URL: <https://smida.gov.ua>.

УДК 657.25

Л. Б. Іванова, канд. екон. наук, доцент кафедри обліку, оподаткування та аудиту

К. Ю. Курдюк, студентка

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ВИСВІТЛЕННЯ ПИТАНЬ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗЕРВУ СУМНІВНИХ БОРГІВ

Ключові слова: Положення (стандарту) бухгалтерського обліку, дебіторська заборгованість, сумнівна заборгованість, резерв сумнівних боргів, методи нарахування резерву.

Актуальність теми. Порушення платіжної дисципліни є негативним явищем у діяльності підприємств-контрагентів, її наслідки призводять до виникнення безнадійних боргів, погіршення фінансового стану, зменшення економічного потенціалу країни загалом. У зв'язку з цим постає питання щодо розроблення дієвих методів в управлінні дебіторською заборгованістю, одним із яких і є формування резерву сумнівних боргів.

Метою статті є висвітлення питань обліку дебіторської заборгованості, зокрема резерву сумнівних боргів, аналіз наявних методів його формування.

Огляд наукових підходів. Значний внесок у розвиток методики бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості, зокрема питань створення резерву сумнівних боргів, у своїх працях зробили: О. І. Линник, В. В. Сьомченко, О. О. Дядюн, Т. О. Євлаш, Л. Б. Іванова, О. В. Топоркова.

Удосконалення методики розрахунку резерву сумнівних боргів, що ґрунтується на функції трикутного розподілу, запропонували Т. О. Євлаш, О. В. Топоркова [1, с. 80–87], В. В. Сьомченко, О. О. Дядюн [2, с. 133–141] дослідили переваги і недоліки кожного з методів нарахування резерву сумнівних боргів і запропонували: «...обчислювати на дату балансу, тобто щоквартально – при його складанні» [2, с. 133–141].

Основна частина. За розрахунків із покупцями можливі ситуації, коли покупець неспроможний сплатити свою заборгованість, а тому продавець зазнає збитків. Для покриття таких збитків продавець формує резерв сумнівних боргів [3, с. 117]. Згідно з п. 7 П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – П(С)БО 10) нарахування резерву сумнівних боргів є обов'язковим [4], проте підприємства часто не дотримуються цієї вимоги.

Однією з причин того, що підприємці не розраховують резерв сумнівних боргів є відмінності між ПСБО 10 і Податковим кодексом щодо включення витрат із нарахування резерву сумнівних боргів та списання безнадійної дебіторської заборгованості на витрати. Так, згідно зі ст. 139.2.1 Податкового кодексу України (далі – ПКУ): «фінансовий результат до оподаткування збільшується: на суму витрат на формування резерву сумнівних боргів до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності та на суму витрат від списання дебіторської заборгованості понад суму резерву сумнівних боргів» [5]. Отже, тим самим нівелюється зменшення фінансового результату в бухгалтерському обліку. Тобто формування резерву сумнівних боргів не впливає на величину оподаткованого прибутку. Наприклад, фінансовий результат до оподаткування становив би 50 000 гривень, але при нарахуванні резерву сумнівних боргів Дт 944 – Кт 38 на суму 5000 гривень, фінансовий результат у бухгалтерському обліку зменшується до 45 000 гривень. У розрахунку податку на прибуток враховуються фінансовий результат у бухгалтерському обліку та податкові різниці стосовно нарахування резерву сумнівних боргів, у нашому прикладі: $45\ 000 + 5\ 000 = 50\ 000$ гривень. Таким чином, вплив нарахування резерву сумнівних боргів на величину прибутку, що оподатковується, дорівнює нулю.

Навпаки, перетворення сумнівної заборгованості на безнадійну та її списання: Дт 38 – Кт 361 (за умови відповідності правилам пп. 14.1.11 ПКУ) впливає на зменшення оподаткованого прибутку, однак не тільки в межах суми резерву сумнівних боргів, а й поза межами цієї суми.

Проте розрахунок резерву сумнівної заборгованості є необхідним для кожного підприємства, що дає можливість відобразити у фінансовій звітності реальний стан дебіторської заборгованості та рівномірно відобразити витрати, пов'язані зі списанням безнадійної дебіторської заборговано-